

Capitolul VII

MARILE FAMILII BOIEREȘTI

Dintr-o simplă privire asupra câtorva genealogii ale principalelor familii boierești din Țara Românească se poate constata că numele masculine ale membrilor ei sunt în marea lor majoritate de rezonanță slavă, cu sonoritate sârbească: Neagoe, Pârvu, Danciu, Barbu, Datco, Peia, Vâlsan, Marcea, Vlaicu, Vladislav, Oprea, precum și cele feminine: Calea, Caplea, Neaga, Neacșa, Marga, Stana, Stanca, Preda. Printre acestea există și un nume folosit în lumea central și vest europeană – Baldovin, precum și un altul, Harvat, care l-a desemnat fie, pe descendentul unui croat fie, pe un participant la luptele din acea zonă, ca poreclă. Până la mijlocul secolului al XVI-lea aceste nume au fost purtate numai de boieri și nu s-au dat moșnenilor sau vecinilor. Urmărind genealogiile anexate se poate constata că aceleași nume se transmit într-o familie de la bunic la nepot și de la mijlocul secolului al XVI-lea chiar de la tată la fiu. Același lucru se întâmplă și la jupanițe, care-și transmit numele descendentelor lor.

Întreaga societate românească era constituită din grupuri de familii care formau clanuri ai căror membri erau înrudiți între ei¹. Aceste familii au fost întemeiate de câteva personaje, mari boieri, atestate documentar pe la începutul sau mijlocul secolului al XV-lea și ale căror descendenți s-au conjugat într-o rețea complicată de căsătorii, iar dacă familia nu s-a stins din diverse motive sunt prezente până la mijlocul secolului al XVII-lea, fie pe linie masculină, fie pe linie feminină. Surprinzătoare înrudiri apar între membrii acestor familii, astfel: fiii lui Drag portar, boier din Mănești, și Stanca soția lui Mihai Viteazul sunt veri, dar nu am putut stabili dacă erau veri primari sau de-al doilea și prin cine se înrudeau; Cârștian din Stăncești era văr cu Oprea din Mihăiești, iar fiul său, Radul postelnic, era văr cu Socol fiul lui Drăghici din Cornățel și al Irinei, probabil pentru că Drăghici vornic a fost căsătorit întâi cu Irina și pe urmă cu Ana, fiica Mariei din Florești.

Legăturile de rudenie erau conjugate și au creat clanurile, structuri solidare, sub toate aspectele, iar clanul ca unitate avea mai multă importanță decât membrii săi.

---

¹ Marc Bloch, *Societatea feudală, Formarea legăturilor de dependență, vol I*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996, p. 145.

Căsătoriile marilor boieri cu fiicele domnilor determina constituirea de clanuri cu solidarități noi. Solidaritatea de clan se manifesta sub toate aspectele economice și politice, iar puterea domnului consta din forța clanului care-l susținea. Aceste căsătorii conjugate între membrii acelorași familii au determinat căsătoriile între rude, destul de frecvent mai ales într-o țară mică, așa cum se poate observa și din genealogiile acestor familii. Petru Cercel a încercat să împiedice aceste mariaje între rude prin hrisovul din 10 septembrie 1583–1584².

Legături matrimoniale³, încheiate până spre mijlocul secolului al XVI-lea, nu par să fi depășit teritoriul Olteniei, de o parte și de alta Oltului, apoi al Munteniei, și par să nu fi ieșit din aceste zone. Prima căsătorie între un boier de dincolo de Olt și o jupaniță descendentă unor boieri din Baia de Aramă a fost cea a lui Cazan fiul lui Badea din Șuici. Se consideră de asemenea că Vlad mare clucer din Drăgoești⁴ ar fi fost soțul Cherei din Rumceni, jupaniță din zona Buzăului, deși nici un document din secolul al XVI-lea nu-i menționează moșia de origine a soțului acesteia și nici vreo posesiune a celor doi în Oltenia⁵. Cred că această unire ar fi putut avea loc în timpul lui Mircea Ciobanul, la începutul retragerii boierimii în Transilvania, când multe animozități dintre boierimea olteană și cea buzoiană s-au disipat. Dar, uniriile matrimoniale între boierii olteni și cei sârbi se pare că au fost mai frecvente, mai ales în familia Craioveștilor, mult anterioare celor cu celelalte familiile oltene. Aproximativ din aceeași perioadă datează și singura unire în afara cercului boierimii autohtone, între jupanița Vișana, fiica lui Matei ban din Caracal, fiu *al Margăi cea bătrână*, din familia Craioveștilor, și Oxotie mare agă din Pogoniana, grec de origine. Despre o altă nepoată a aceleiași Margă se spune că s-ar fi aflat în Imperiului Otoman, dar nu am descoperit dacă era căsătorită cu un grec sau se afla într-un harem.

---

² DIR, XVI, V, p. 135–136.

³ Cornelius R. Zach, *Elemente de continuitate și discontinuitate politico socială la boierimea românească*, în Arch. Genealogică, I(VI), 1994, 3–4, p.160, unde autorul afirmă că “O altă regulă nu a existat în trecutul boierimii române: cea a obligației de a se căsători cu partener tot nobil (sau boier), riscând astfel pentru urmași sancțiunea de a fi excluși din grupă sau a pierde una sau mai multe trepte nobiliare”.

⁴ Vlad a fost mare clucer în timpul lui Radu Ilie și a lui Pătrașco cel Bun, dar a fost ucis în timpul lui Alexandru al II-lea împreună cu frații săi, iar jupanița Chera figurează singură într-un documentul din 1568. vezi și Ion Radu Mircea, *Un neam de ctitori olteni, boierii Drăgoești*, în RIR, I, 1943, nr. 3, p. 58.

⁵ Chere din Rumceni era sora lui Vlaicu clucerul, tatăl doamnei Neaga, soția lui Mihnea al II-lea (C. Anton Manea, *Din nou despre doamna Neaga și familia ei. Genealogia unei familii de boieri buzoieni. Secolul XVI–XVII*, în “Fațetele istoriei. Existențe, identități, dinamici. Omagiu academi-cianului Ștefan Ștefănescu”, Editura Universității din București, 2000, p. 72–73.

Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea încep să se înmulțească înrudirile cu familiile levantine din Imperiul otoman, fără ca *igemoniconul* familiilor românești să aibă de pierdut. Noii pretendenți, dacă nu puteau dovedi o ascendență la fel de veche ca cea a Cantacuzinilor, erau susținuți de o situație economică prosperă și prin căsătorie deveneau membrii unor neamuri nobile din Țara Românească. De altfel, s-ar putea să fi existat o încercare de selectare și omogenizare a unor noi familii aristocratice creștine din Imperiul otoman cu mare putere economică și înrâurire asupra Patriarhiei ortodoxe din capitala imperiului.

Înrudirile dintre marile familii, adică căsătoriile, au fost momente importante în viața înaltei societăți locale, însoțite de mare fast, prilej de petrecere și dans. O astfel de nuntă, ale cărei cheltuieli nu și le puteau permite decât cei bogați, a fost descrisă de Paul de Alep, la mijlocul secolului al XVII-lea⁶. Ceea ce trebuie subliniat în acest caz este prezența unei fețe bisericești, a unui preot, care sfințea uniunea dintre cei doi tineri, prezență care la cei săraci lipsea de cele mai multe ori. Soția este cea care aducea zestrea într-o căsătorie, nu soțul⁷. La căsătorie se discutau toate condițiile materiale ale viitoarei perechi și se încheia un fel de contract matrimonial, despre care aflăm în cazul unei însoțiri dintre fiul spătarului Diicu Buicescu și fiica văduvei lui Ștefan Szalánczi, nobil transilvănean. Înaintea acelei căsătoriei, în octombrie 1651, domnul Matei Basarab atrăgea atenția viitoarei soacre, prin principele Transilvaniei, că în Țara Românească exista obiceiul ca în cazul lipsei copiilor și a decesului soțului înaintea soției averea să se întoarcă la socrul acesteia și la familia lui, iar în cazul decesului prematur al soției, soțului îi revine o cotă parte din averea soției, care se discută și stabilea înaintea căsătoriei, iar restul revenea familiei ei.

Vremurile au determinat ca decesele timpurii ale soților să prilejuiască mai multe căsătorii ale părții rămase în viață; mai rar bărbații și mai des femeile. Se pare că vârsta partenerilor nu avea prea mare importanță pentru că, spre exemplu, în 1570, fiica lui Moise vodă se căsătorea a doua oară cu un nobil ardelean; ori dacă se născuse chiar în 1530, la moartea tatălui ei, ea avea la această căsătorie cel puțin 40 de ani⁸, vârstă destul de avansată pentru un mariaj în această perioadă.

---

⁶ Paul de Alep, *Călători*, VI, p. 214.

⁷ Veress, X, p. 229–234.

⁸ Veress, I, p. 289.

Asigurarea descendenței a fost unul dintre aspectele importante ale cuplurilor boierești. Familiile boierești se străduiau să aibă cât mai mulți copii pentru că cei rămași în viață și ajunși la vârsta maturității erau, destul rar, trei sau patru urmași. Multe genealogii au forma unor romburi, adică un număr mare de descendenți la un moment care scade treptat, uneori până la dispariția unor familii din cauza sterilității. Această sterilitate era determinată și de căsătoriile dintre rude pe care încercase să le împiedice Petru Cercel, așa cum am arătat puțin mai sus.

Încă din fragedă tinerețe copiii de mari boieri, respectiv băieții, primeau titlul de postelnici sau erau trecuți de cele mai multe ori în rândul acestora⁹, dar puteau să primească și alte titluri, tot dintre cele ale dregătorilor. În lipsa titlului de noblețe a familiei, care se moșteneau în restul Europei, numele unei dregătorii devenise titlu de noblețe. S-ar putea ca titlurile de noblețe să fi fost interzise de Poartă pentru Țara Românească. La maturitate ei își adăugau la nume, alături de dregătoria-titlu, numele moșiei principale pe care o posedau, aceasta fiind fie cea a tatălui, fie cea a mamei, iar de la sfârșitul secolului al XVI numele moșiei devenea nume de familie.

Nu știu cum își petreceau copilăria și tinerețea acești fii de boieri, în afară de faptul că, probabil, o parte dintre ei, aflați cu părinții în refugiul transilvan, au urmat școlile din orașele săsești. Categorie băieții făceau exerciții de luptă, dedicându-se *“diferitelor distracții cavaleriești și unor plăcute vânători”*¹⁰. Maturi fiind, atunci când nu erau dregători în Sfatul domnesc, se ocupau cu comerțul, urmărirea recoltelor, asistau la seceriș, culegerea viei, trecând de la o moșie la alta, participau la elucidarea diverselor litigii în calitate de martori, plecau, uneori, peste hotare ca să-și vândă marfa și să facă cumpărături în piețele Istanbulului sau orașelor transilvane ori ca însoțitori ai solilor din și în afara țării. Iarna și-o petreceau împreună cu alți boieri la banchete. Mai greu este să stabilim care ar fi fost ocupațiile jupanițelor rămase acasă. Probabil că se ocupau cu gospodăria ale cărei chei le dețineau de la căsătorie, deci gătit și pregătit provizii pentru iarnă, iar în timpul liber cu țesutul și brodatul. Așa cum am arătat într-un capitol referitor numai la jupanițe, atunci când rămâneau văduve ele

---

⁹ Alexandru V. Pereietzianu-Buzău, *Postelnici și logofeți prin drept de naștere?*, în Arh. Genealogică, I (IV), 1994, 3–4, p.164; cel mai elocvent caz a fost cel al lui Vlad, fiul lui Ivașco Goleșcu, care de la botezul din noiembrie 1570 era *postelnic* (DRH, B, VIII, nr. 247, p. 392).

¹⁰ Relatarea soliei lui Camillo Cavriolo la Radu Șerban (Camillo Cavriolo, în *Călători. V*, p. 321).

reprezentau familia în fața autorităților în calitate de apărător și garant al ei. Cu rare excepții urmau ele o școală, iar după aceia încetau să se mai ocupe cu lectura și scrisul.

În ceea ce privește ocuparea unei dregătorii pe lângă domn, nu însemna că tinerii boieri urcau întotdeauna treaptă cu treaptă scara demnităților. Puteau să rămână numai cu titlul primit în copilărie, pe care l-am menționat. De aceea apar atâția postelnici și logofeți în documente, folosiți ca martori în procese sau în testamente¹¹. De multe ori, atunci când rămâneau orfani și erau crescuți numai de mamele lor nu reușeau întotdeauna, dacă nu erau caractere destul de puternice, să mai urce scara demnităților Sfatului domnesc. În aceste condiții familia decădea și trecea în rândul boierimii mijlocii și mici. Un exemplu ar fi familia lui Badea din Șuici sau o parte a descendenților lui Stanciul al Bengăi. Ascendența administrativă era stopată dacă părintele lor era declarat *hiclean*, acuzație care trecea multe familii în rândul celor proscrise. Acuzația de hiclenie marca ca o pecete pe toți membrii masculini ai familiei pentru mai multe generații, mai ales atunci când ea se referea la un furt din veniturile domnești. Atunci când tatăl putea să se ocupe de fiii săi și să-i inițieze în tainele unei dregătorii se putea porni de pe poziții subordonate, mai mici, de obicei logofăt, vornic, etc. *al treilea* sau *al doilea* și se urcau spre cele mai importante¹². De foarte multe ori fiii își urmau în funcție tatăl, adică, intrau în cancelaria acestuia ca dregători mărunți și urcau treptele demnităților, ajungând uneori până la cea mai înaltă¹³.

Când erau desemnați dregători boierii erau ocupați cu treburile dregătoriei, erau implicați în discuțiile Sfatului domnesc, primeau împreună cu domnul solii, participau la judecarea litigiilor și întocmirea deciziilor care se stabileau, strângeau biruri, stabileau taxele pentru diverse încălcări ale legii, erau ispravnici la construcțiile inițiate de domn.

O altă problemă delicată este stabilirea vârstei la care boierii erau considerați maturi, a celei la care se căsătoreau și a celei la care mureau. Se pare că maturi deveneau la o vârstă foarte fragedă din perspectiva condițiilor actuale. Un exemplu s-ar putea găsi

---

¹¹ În 26 ianuarie 1590 martorii testamentului jupaniței Stoica din Tomeni au fost 9 logofeți (DIR, B, XVI, V, p. 429).

¹² Se pornea, spre exemplu, de la grămătic și se ajungea la cea de logofăt și mare logofăt, dar au existat și excepții de la această regulă, și acestea au fost Barbu al III-lea Craiovescu mare ban și Mihalcea mare ban Caragea în 1583 numiți direct în această funcție fără să știm că au trecut prin altele.

¹³ Aș alege ca exemplu pe Stepan mare clucer în timpul lui Alexandru al II-lea urmat de fiul său Pârful mare clucer în timpul lui Mihnea al II-lea (DIR, XVI, B, V, p. 91).

în familia lui Mihnea al II-lea și a fiului său Radu Mihnea, primul fiind socotit apt să devină domn al Țării Românești la aproximativ 15–17 ani, dacă socotim că s-a născut aproximativ între 1563 și 1565, iar cel de-al doilea cam la aceeași vârstă a fost adus prima oară la tronul Țării Românești. Despre Alexandru al II-lea știm că a murit la 47 de ani, ca de altfel și nepotul său, Radu Mihnea. În ceea ce-i privește pe boieri s-ar putea face unele calcule aproximative cu ajutorul anilor în care au avut dregătorii pe toată durata vieții. În secolul al XVI-lea, cea mai lungă activitate a avut-o Miroslov din Râfov care în 1560 era grămătic/logofăt de-al doilea și și-a încheiat cariera în 1608 ca fost mare logofăt, în total 48 de ani, la care se pot adăuga circa 16 - 18 ani de copilărie și ucenicie ca diac, ar însemna 64 - 66 de ani de viață; apoi Ivan Noroce care în 1559 era solul domnului Țării Românești în Transilvania și a murit după ce l-a slujit și pe Mihai Viteazul, puțin înainte de 1600, după 41 de ani de activitate politică, la care dacă adăugăm 20 până la 25 de ani ar însemna o viață de aproximativ 65 de ani¹⁴. S-ar părea că în secolul al XVII-lea viețile nu erau mai lungi, ba chiar s-au scurtat într-o anumită măsură din exemplele pe care le avem: în primul rând Radu Buzescu-fiul, amintit cocon în 1610 și decedat în 1649, ar fi trăit circa 50 - 55 de ani, Cernica mare vornic cel mult 55, numai Vintilă mare vornic din Corbi a depășit 60 de ani. În general, dacă cu un veac în urmă cei mai mulți din cei care mureau de bătrânețe depășeau 60 chiar 65 de ani, cei care au trăit la cumpăna dintre veacuri și mai mult în cel următor nu au depășit 50–55 de ani, deși există și excepții, precum Dimitrie din Rădulești, cunoscut sub numele de Buzinca mare comis și sluger, care și-a început cariera în 1588 și a încheiat-o în 1641, după 53 de ani de dregătorie. Comparativ cu bărbații, femeile par să trăiască mai mult, oricum, viața lor nu a fost scurtată violent. Dovada unei oarecare longevități o reprezintă Maria din Florești sau Maria din Bucov, dar nici acestea nu par să fi depășit 60 de ani.

---

¹⁴ Un alt personaj longeviv a fost clucerul Radu Buzescu care era postelnic în 1575 și a murit în 1610, ceea ce înseamnă 35 de ani de dregătorie la care se pot adăuga circa 25–30, dinainte de aș începe cariera, ar rezulta tot 60–65 de ani de viață, aproximativ egală cu a fratelui său Preda. Drăghici din Mărgineni a fost atestat documentar începând din 1510 ca boier fără titlu, apoi a activat ca dregător din 1525 până în 1545, când a fugit în Transilvania; la cei 35 de ani de activitate la care adăugăm 20–25 anteriori și 2–3 posteriori obținem 57–59 de ani. Cea mai lungă carieră din epoca sa a avut-o Dumitru din Cepturi, între 1570 și 1604, adică 34 de ani, iar cum prima funcție a fost cea de vistier înseamnă că avea cel puțin 25–30 de ani când a fost investit cu ea. Un altul, Ivașco Golescu și-a început activitatea în 1568 ca mare armaș și a murit în Moldova în 1584, ceea ce înseamnă 16 ani de dregătorie la care am putea adăuga circa 30 de tinerețe petrecută în refugiu în Transilvania, s-ar putea spune că a murit destul de tânăr.

În alegerea dregătorilor în sfatul țării domnul trebuia să țină seama de gradul lor de fidelitate, de puterea lor economică, dar și de priceperea acestora în rezolvarea diverselor probleme ale statului. În secolul al XVI-lea, *“promovarea dregătorilor în funcții după importanța acestora tinde să devină o regulă, iar trecerea dintr-o funcție mai mare în alta mai mică o excepție”*¹⁵. Cele mai importante dregătorii ale țării erau cea de ban, logofăt și vornic, prima fiind funcția imediat următoare domniei. El avea o curte similară celei domnești, dar mai mică. Așa cum am arătat mai sus, la numirea dregătorilor în Sfatul domnesc domnul alegea mai ales dintre rudele sale, pentru că acestea se implicau în susținerea acestuia spre tron.

Unii dintre cei care prindeau bătrânețea, ajungeau la vârsta senectuții, în secolul al XVI-lea, se retrăgeau la mănăstiri și se călugăreau. Mănăstirile, așa cum am arătat mai sus, erau un fel de azil pentru bătrâni, loc de rugăciune și meditație. În secolul al XVII-lea, când șansa de a îmbătrâni a devenit tot mai certă, unii dintre boieri se retrăgeau la moșie, acolo unde își construiseră o locuință frumoasă și comodă. Asta nu înseamnă că nu se mai ocupau cu vânzări și cumpărări de moșii, comerț sau că nu mai participau la diversele petreceri, dar mult mai potolit.

Cum înrudirile se făceau și pentru domni și pentru copiii acestora tot în țară, uneori în Moldova și Transilvania și foarte rar în afară, mai ales în secolul al XVI-lea, era o mare cinste să intri în familia domnitoare. Una dintre cele mai prolifiche familii a fost cea a fiicei lui Vlad Călugărul, Caplea, căsătorită de două ori: întâi cu Staico din Bucov și apoi cu Bogdan din Popești, boier moldovean și sfetnic al lui Mihnea cel Rău. De la Caplea a pornit ramura lui Teodosie mare ban din Periș care la mijlocul secolului al XVII-lea era reprezentată tot de un Teodosie căsătorit cu fiica lui Preda Buzescu. Apoi familia lui Vlad din Cocorăști a cărui nepoată era căsătorită chiar cu Radu Buzescu și familia Rudenilor care la cumpăna veacurilor a avut pe cel mai important reprezentant în persoana lui Teodosie Rudeanu, unul dintre cei mai cunoscuți dregători a lui Mihai Viteazul. Ramura Rudenilor a fost cea care a reușit să se mențină în rândurile elitei politice și economice ale Țării Românești dincolo de mijlocul secolului al XVII-lea.

---

¹⁵ N. Stoicescu, *Sfatul domnesc*, p. 68.

Familia *Craioveștilor* a cărei poveste începe pentru noi în ultima treime a secolului al XV-lea, se termină prin bărbați cu Barbu banul, al treilea cu acest nume în familie, fiul lui Preda mare ban. Familia s-a continuat prin descendenții Margăi, fiica lui Pârvu mare vornic și ai Mariei din Șitoaia, nepoata lui Radu mare postelnic, deci prin femei. După ce Neagoe Basarab, considerat de cei mai mulți istorici ca fiind fiu al lui Pârvu vornicul și nu a lui Basarab Țepeluș (1477-1482), a ocupat tronul Țării Românești, rupând astfel tradiția descendenților de os domnesc, și alți membrii ai acestei familii s-au luptat să ocupe tronul țării în această perioadă, precum fratele lui Neagoe, când “s-au înălțat domn Preda... ca să ție domniia lui Teodosie, nepotusău...” dar a fost înfrânt și ucis la Târgoviște în timpul luptelor cu Radu Călugăru¹⁶, apoi Drăghici fiul lui Danciu mare comis, poreclit Gogoășe “care s-a ridicat să vie domn în Țara Românească”¹⁷ și încercarea, atât de controversată a lui Șerban banul din Izvorani, soțul Mariei din Șitoaia, de a-l schimba pe Radu Paisie, în 1539. Dan Plesia, care a cercetat evenimentele de care am pomenit, considera că lipseau motivele politice ale unei răscoale pentru Șerban banul și că aceasta a fost determinată de un conflict de familie care l-a opus pe domn puternicei familii a lui Drăghici Vintilescu, vornic de Florești, și că autorul principal al acestei ridicări a fost fiul acestuia, Stroe paharnic¹⁸. Motivele politice au existat totuși și ele au fost determinate de slăbiciunea domnului și atitudinea obedientă a sfetnicului său Coadă clucerul de a ceda cetatea Brăilei, așa cum am arătat mai sus.

Firul urmașilor craiovești s-a redus și mai mult pentru că ramura descendentă a Margăi cea bătrână prin fiul ei Vâlsan a fost adoptată de Calea din Brâncoveni, iar fiica sa Neacșa a intrat în familia Goleștilor. De fapt, Craiovești rămân numai descendenții lui Radu mare postelnic, prin femei, adică prin Maria din Izvorani și Anca din Coiani până la Radu Șerban, și se continuă prin femei în familia Cantacuzinilor. Constantin Șerban a fost fiul nelegitim al lui Radu Șerban, dar și aici descendența masculină se încheie.

---

¹⁶ Radu Popescu vornicul, , *Istoriile domnilor Țării Românești*, Ediție Const. Grecescu, EAR, București, 1963, p. 43.

¹⁷ DIR, B, XVI, V, p. 365.

¹⁸ D. Plesia, Ștefan Andreescu, *Mănăstirea Gruiu*, în GB, 1965, nr. 11-12, p.1123-1146 și în GB, XVII, 5-6, 1965, p. 410.

Familia din Brâncoveni a fost legată de cea a lui Drăghici Vintilescu prin cel de la care a pornit, Harvat mare logofăt¹⁹ care a fost căsătorit întâi cu Slavna²⁰ pentru ca ulterior să rezulte că a mai fost căsătorit și cu o Marie. Cu prima soție i-a avut pe cei doi fiii, Alexandru și Moțea, și o fiică, Mara, iar cu cea de-a doua, probabil din familia craioveștilor, cea de-a doua fiică, Neacșa. Aceste căsătorii s-au consumat la sfârșitul secolului al XV-lea și ultima fiică, Neacșa, s-a născut în secolul următor. Alexandru a decedat destul de devreme, numai Moțea ceva mai matur, ca să aibă timp să se înfrățescă cu Radomir, în timpul lui Basarab voievod (1477-1482). Cele mai multe știri le avem referitoare la fiicele sale – Mara și Neacșa, ultima fiind înzestrată de Neagoe Basarab, ca fiică de boier al cărei tată era decedat și ca rudă, de la care a primit o jumătate din Brâncoveni, la prima ei căsătorie cu Dobrovoe pârcălab. Din cea de-a doua căsătorie, cu Peia portar, a rezultat o fiică, Calea, căsătorită cu Detco clucer/mare armaș, descendent și el, tot din familia Craioveștilor, ucis de Vlad Vintilă în 1534²¹. Pentru că nu a avut copii, jupanița Calea i-a adoptat pe nepoții vărului soțului ei, fiii lui Vâlcsan, fiul Margăi cea bătrână, Danciul, Radu, Datco și Maria.

Relația de rudenie dintre familia Craioveștilor cu cea a Buzeștilor se leagă foarte sus, la nivelul Vilaiei, fiica lui Mogoș spătar, care a fost căsătorită întâi cu Preda mare ban Craiovescu, mort în 1521, și apoi cu Giura logofăt, fiul adoptiv al lui Harvat mare logofăt. Cu acesta din urmă Vilaia a avut-o pe Maria, mama celor trei frați Buzești, dar numele de Preda, al primului ei soț, a rămas să se repete în familia Buzeștilor²².

O familie care coboară tot de la sfârșitul secolului al XV-lea și care parcă ar fi fost damnată a fost cea a lui Tudor mare logofăt din Drăgoești, fiul *popei* Frâncu, care pornește de la funcția de grămătic, ajunge la cea de mare logofăt în 1523 și pe care domnitorul Radu cel Mare îl considera din casa domniei sale. El a fost decapitat împreună

---

¹⁹ Harvat, care înseamnă croat și vine probabil din limba maghiară, era fie porecla unui luptător prin acele locuri, fie originea sa sau a unui ascendent al său.

²⁰ Una dintre fiicele lui Drăghici Vintilescu s-a numit Slava și nu Slavna, deci se pare că nu ea ar fi vorba de ea.

²¹ Peia mare portar a fost unul dintre boierii care l-au însoțit pe Aloisio Gritti, care spunea despre el că ar fi *giaur sârb*, informație neluată în calcul până acum.

²² *Idem* și N.Stoicescu, *Dicț. marilor dregători*, p. 34–36.

cu Toma din Pietroșani de Radu Paisie, în 1536, pentru hicleie²³ și lipsit de avere. Cei trei fii ai jupanului Tudor din Drăgoești, respectiv Radu mare logofăt și valstelin, Pârvu pârcălab și Vlad mare comis au reprimat averea și încrederea lui Mircea Ciobanul. Totuși, Radu a fugit în Transilvania cu o mare sumă de bani ai acestuia. În timpul lui Alexandru al II-lea, Radu împreună cu fiul său și al Mariei, fiica lui Pătrașco cel Bun, respectiv Tudor, și cu frații săi au fost uciși de Alexandru al II-lea. Nepoții lui Radu mare logofăt, prin fiul său Tudor, respectiv Radu postelnic Bidiviu și Socol comis s-au exilat și ei în Transilvania, împreună cu Petru Cercel, unde au trăit din bijuteriile jupaniței Maria din Corbeni, nepoata lui Teodosie mare ban din Periș, soția lui Radu postelnic. La întoarcere, după ce i-au cedat acesteia moșiile moștenite, ca despăgubire pentru că au lipsit-o de zestre, cei doi au murit, puțin înainte de mazilirea lui Mihnea al II-lea (1591). Descendenții celuilalt fiu al lui Tudor din Drăgoești, cei ai lui Pârvul pârcălab, au decedat de boli grele, probabil ciumă. Astfel, la 1627 documentele consemnează stingerea familiei²⁴ și trecerea celei mai mari părți a averii Drăgoeștilor pe numele Mariei din Corbeni, care după moarte copiilor avuți cu Radu postelnic, Vintilă și Neacșa, s-a recăsătorit cu Cârstea, mare spătar și vornic, care la rândul lui a pierit de sabie, în timpul lui Alexandru Iliș²⁵.

Parte din moșiile boierilor din Drăgoești au fost revendicate în mai multe rânduri și de boierii Buzești care se înrudeau cu aceștia prin soția primului Tudor mare logofăt, Dumitra, fiica lui Manea a lui Mogoș, verișoară cu mama lor, Maria, fiica lui Giura logofăt. Buzești erau rude prin alianță cu Drăgoeștii, dar atunci nu era un impediment să revendici o avere în astfel de relații de rudenie, mai ales dacă erai boier puternic. Dacă atunci Maria din Corbeni nu ar fi avut cărți, adică zapise de atestare a înzestrării sale ea ar fi pierdut mare parte din averea soțului său. Dar au mai existat pretendenți la averea Drăgoeștilor între boierii din Romanești, descendenți ai lui Dragul Cherbeleț mare spătar în timpul lui Radu de la Afumați. Este aproape imposibil, pe baza documentelor pe care le avem, să stabilim o înrudire între aceste două familii, Drăgoești și Romanești.

---

²³ În vara anului 1536, după ce l-a înfrânt pe pretendentul venit din Transilvania, Radu Paisie a fost dezarmat de Tudor din Drăgoești și Toma din Pietroșani; domnul se retrage în Transilvania, de unde se reîntoarce și i-a decapitat pe amândoi (Ștefan Andreescu, *Frământări politice în Țara Românească*, p. 402).

²⁴ Documentul confirmă Mănăstirii Coșuna moșia Săliștea Băneștilor care a fost a Drăgoeștilor, dăruită de Pârvul mare cluceru, care a zidit și mănăstirea, și care a fost solicitată în zilele lui Mihnea al II-lea și de boierii Buzești. În textul documentului se vorbește despre moartea Drăgoeștilor (DRH, B, XXI, p. 319).

²⁵ DIR, B, XVII, III, p. 488.

Hamza mare ban din Obislav se pare că a fost căsătorit și el de două ori, după toate probabilitățile întâi cu o Mușa și apoi cu Stanca. Prin alianța matrimonială a fiicei sale, Stanca cu fiul lui Stanciu portar, Stanciu a lui *Bengăi*, s-a creat o familie cu șase descendenți, patru dintre ei uciși de Alexadru al II-lea ca participanți la lupta pentru detronarea sa. După căsătoria dintre Stanca și Stanciu al Bengăi s-a constituit cea mai bogată familie olteană după cea a craioveștilor. Ea avea proprietăți de la Dunăre, de o parte și de alta Jiului până la granița cu Transilvania. Descendentul lui Stanciu al Bengăi care a supraviețuit decapitărilor fraților săi, Barbu, primea înapoi cea mai mare parte a averii tatălui său la întoarcerea din Transilvania, în timp ce zestrea mamei sale a fost împărțită între nepoții săi de frate. Astfel scindată, partea familiei care a moștenit zestrea mamei lor s-a topit în rândul micii boierimi, în timp ce urmașii lui Barbu au ajuns până la dregătorie de mare ban al Craiovei, la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Familia boierilor din Mărgineni și Florești este cea mai mare, mai importantă și mai bogată dintre familiile Țării Românești, ale cărei proprietăți erau situate la est de Olt, în Muntenia. Structura ei genealogică mi-a rămas destul de neclară, de aceea am încercat să realizez o genealogie cu ajutorul documentelor, având ca bază genealogia întocmită de G. D. Florescu. Familia lui Drăghici mare vornic din Mărgineni, dregător între 1471 și 1497, poate fi atestată chiar de la începutul secolului al XV-lea, prin Vintilă și apoi fiul său Staico Vintilov, dregător între 1447 și 1465²⁶. La începutul secolului următor, mai exact în 1510, doi dintre cei trei fiii ai lui Drăghici mare vornic nu mai trăiau, așa că hrisovul de întărire a moșiilor a fost emis pentru ultimii săi doi fii, Neagoe vornic cu fiii și nepoților săi de frate, fiii lui Stoican, și ai lui Vintilă, precum și celor patru fiice. Dintre acestea, Neaga²⁷ se presupune că a fost căsătorită cu Șuica mare vornic din Șuici²⁸, iar Slavna căsătorită cu Hamza din Obislav²⁹. Despre celelalte două fiice, Boba și Maria, nu avem nici un fel de date. Am reușit să stabilesc descendența părții masculine a familiei numai pentru Neagoe mare

---

²⁶ G. D. Florescu, *Strămoșii boierilor din Mărgineni*, p. 19.

²⁷ Ion-Radu Mircea, *op. cit.*, în RIB, I, 1943, 3, p. 63, autorul presupune că Neacșa a fost soția lui Radu mare logofăt din Drăgoești, dar cronologic nu este posibil, Neacșa a trăit la începutul secolului, contemporană cu tatăl lui Radu mare logofăt.

²⁸ G. D. Florescu, *Strămoșii boierilor din Mărgineni din secolele XV și XVI*, p. 31, unde presupune că Neacșa a fost mama sau soția lui Șuica vornic, în timp ce Ștefan Andreescu (în *Observații asupra mănăstirii Argeș*, în GB, XXVI, 1967, 7-8, p. 826) afirmă că Neacșa a fost soția lui Șuica.

²⁹ Un fapt ne dovedit documentar.

vornic, căsătorit cu Calea și pe cea a lui Vintilă logofăt. Genealogia pe care am construit-o este diferită de cea a lui G. D. Florescu și cred să fie mai aproape de realitate. Contribuția mea cea mai importantă ar fi cea referitoare la ascendența Mariei din Florești, mama lui Radu clucerul Florescu, fiica lui Drăghici vornic, fiul lui Vintilă logofăt, despre care presupun că a fost fiul lui Drăghici vornic din secolul al XV-lea. Există convingerea că Radu Florescu a fost fiul lui Pătrașco cel Bun³⁰, iar mama sa Maria nu a fost căsătorită niciodată. Totuși, într-un document din 1 iunie 1622 se afirmă că Maria a fost căsătorită cu Cernica postelnic³¹ și a mai avut o fiică, Ana, care era decedată în timpul lui Radu Șerban și de la care descind boierii din Cornățeni³², în secolul al XVII-lea.

O soartă fluctuantă a fost cea a descendenților lui Badea din Șuici³³ care continuau, probabil, o ascendență mai veche. Dintre cei patru fii ai jupanului Badea unul, Cazan, a trecut Oltul la vest și s-a căsătorit cu o jupâniță stăpână peste Baia de Aramă din județul Mehedinți. Soția unuia dintre cei doi fii ai acestuia, Catalina, a schimbat chiar părțile moșiilor strămoșești ale soțului ei din zona de nord a județului Argeș, pentru unele din județul Mehedinți, cu cumnata ei de văr, Velica³⁴. Această Velica era cea de-a doua soție a lui Șuica mare pârcălab, cel care a provocat o ruptură în continuitatea descendenței familiei. Conform unui act din 1570 el a fost declarat mort, pentru ca să reapară după un an, fie el, fie un nepot de-al lui de soră, și să fie atestat documentar până în 1576 ca mare pârcălab, cumpărând mai multe ocine.

Nu am găsit legătura dintre copiii Neacșei, fiica lui Dragomir mare sluger, fiul lui Badea din Șuici, proprietari ai moșiei Cepari, și boieri din Cepari din secolul al XVII-lea. Penultimul document din secolul al XVI-lea referitor la această familie este din 1573 prin care se întărea Mănăstirea Cotmeana satul Brătivoiești care a fost dăruit de Caplea și frații ei Albu, Dumitru Dragomir și Tudora, nepoții lui Dragomir sluger și ai

---

³⁰ Ștefan Andreescu, *Boierii lui Mihai Viteazul*, p. 342.

³¹ DIR, B, XVII, IV, p. 137.

³² DIR, B, XVII, III, p. 500-501.

³³ Dan Pleșia afirma că neamului boierilor din Șuici din Lovișteța argeșeană a putut să le stabilească ascendența până la Mircea cel Mare, fără să prezinte trimiteri, ceea ce eu nu am reușit (în *Arh.Genealogică*, II (VII), 1995, 1-2, p. 5).

³⁴ DIR, B, XVI, p. 110-111.

Margăi³⁵. În timpul lui Mihnea al II-lea existau niște boieri din Cepari: Radu mare comis și Ioan mare agă, împreună cu care domnul a părăsit țara în 1583, fără să se precizeze ascendența acestora³⁶, deci nu știm fiii căruia dintre boierii pomeniți în documentul din 1573 era părintele lor. De la aceștia familia se continuă cu Stanciu logofăt din Cepari căsătorit cu Dobra din familia lui Tedosie Rudeanu³⁷.

Dacă la început familia jupanilor din Șuici, înrudită cu Radu cel Mare, era socotită una dintre marile clanuri ale Țării Românești, la mijlocul secolului al XVII-lea, descendenții lui Șuica mare vornic, își pierd din poziție, iar la sfârșitul secolului erau simplii boieri de țară. Totuși, din fiul lui Șuica mare vornic, respectiv din Drăghici paharnic, prin fiul acestuia, Oprea din Retevoiești, descinde familia Brătianu din secolul al XIX-lea.

Familia lui Cârștian vornic, membru al Sfatului domnesc în perioada 1483–1507, are o descendență greu de descifrat pentru că de la începutul secolului al XVI-lea au fost desemnați când urmașii lui Cârștian vornic, când urmașii Măndești în cele mai multe documente. Se pare că cea care a pornit trunchiul familiei a fost jupanița Manda, fiica Stancăi și sora lui Cârștian vornic, din care se pare că ar descinde Radu fiu al unei Manda³⁸. Nu am putut să susțin nici una dintre variantele genealogice care-l desemnează pe acest vornic Cârștian căsătorit cu o Caple ca părinte al lui Vlad spătar și ban, Balica spătar din Cepturoaia și Dumitru spătar din Cepturoaia, de la care coboară frații Buzești³⁹. Dar prin politica pe care au dus-o *măndești*, membrii acestei familii se dovedesc adevărați boieri olteni.

O altă familie importantă de la mijlocul secolului al XVI-lea a fost cea a descendenților Voicăi, soția lui Pătrașco cel Bun. Prin nepoții săi, Radu și Petru, ajunși mari dregători în timpul lui Petru Cercel, familia devine una foarte cunoscută prin Udrea Băleanu, susținător al lui Mihai Viteazul. Ceea ce se sustrage cunoașterii noastre este ascendența acestei familii, perioada anterioară Voicăi, care se pare că se trage dintr-o fiică a lui Gherghina mare pârcălab, socru lui Vlad Călugărul, căsătorită

---

³⁵ Din document rezultă că cei cinci frați erau decedați la 1573. S-ar putea ca boierii menționați să fie descendenții aceluși Pătrașco din Cepari care a dăruit și el mănăstirea cu un sat (DRH, VII, p. 195).

³⁶ Ștefan Andreescu, *op. cit.*, p. 408.

³⁷ DIR, B, XVII, I, p. 65.

³⁸ Din documente rezultă că Stana ar fi sora lui Cârștian vornic, iar Manda era verișoară cu Oprea Drăghicescu, (DRH, III, p.39și în DIR, XVI, III, p. 48).

³⁹ C. Obedeanu, *Stroe Buzescu*, în Arh. Olteniei, VII, 1928, nr., p. 28.

cu Mihai portar din Roșia. Această fiică ar fi fost bunica jupaniței care s-a căsătorit cu Radu din Slătioare care la rândul lui i-a avut pe cei doi fii menționați mai sus, Radu și Petru. Familia a reapărut în documente de la Udrea Băleanu al cărui văr, Ivașco din Băleni a fost mare vornic al lui Gabriel Movilă și al lui Matei Basarab, iar fiul său, Gheorghe a devenit una dintre marile personalități de la mijlocul secolului al XVII-lea.

Aproape toate familiile menționate până acum și-au avut leagănul în Oltenia și au ocupat treptat zona de dincolo de Olt, coborând cu proprietățile de-a lungul Argeșului, Dâmboviței și Ialomiței, ocolind regiunea Buzăului. Cele mai multe dintre aceste familii s-au continuat prin femei sau prin descendenții-copii care au scăpat de justiția domnească de la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului XVI. Ceea ce mi se pare mai interesant este rolul jupanițelor din aceste familii, care deși nu a fost unul politic a fost unul de legătură, de continuitate, de reprezentare a ascendenței și descendenței, de transmitere a sușei nobile.

Din zona Buzăului am reușit să reface arborele genealogic al familiei doamnei Neaga, soția lui Mihnea al II-lea, familie care a ajuns la un maximum de prosperitate în deceniul al șaptelea al secolului al XVI-lea. Familia pornește de la două surori, Neacșa și Neaga, a căror ascendență rămâne necunoscută. Descendenții ramurii Neacșei, după dispariția lui Vlaicu vistier, tăiat, probabil, de Mircea Ciobanu, au coborât la rangul de boieri de țară în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Ramura Neagăi, deși s-a ridicat prin fiica acesteia, Rada, căsătorită cu Vlad Vintilă, la tronul Țării Românești, tot nu părea să se situeze printre marile familii ale țării. Totuși nepoata ei, Neaga, prin fiul său Vlaicu clucerul, a ajuns din nou pe tron. Tradiția ne spune că Neaga a ajuns doamnă pentru că era rudă cu Mitrea din Hotărani. Probabil că legătura era colaterală, anume, soția lui Mitre mare vornic, Neaga, era sora cu Stanca, căsătorită cu Neagoe, și el fiul lui Vlaicu clucerul; deci, în calitate de soră a cumnatei se poate stabili gradul de înrudire, care pe vremea aceea era extrem de elastic.

O familie al cărei leagăn s-a aflat în zona deluroasă și muntoasă a județului Argeș, mai puțin cunoscută, este cea a boierilor de la Mihăiești, a căror ascendență determinată este cea de la începutul secolului al XVI-lea din Vișa care a avut o fiică,

Maria și o alta Anca și/sau un fiu, Tudoran⁴⁰. Maria a fost mama unei familii mai puțin importante, ai căror membrii nu au ocupat funcții însemnate în Sfatul țării, care nu au făcut parte din elita ei. De la mijlocul secolului al XVI-lea documentele vorbesc de moșia de baștină a familiei situată lângă Mihăiești, la Lerești, unde săpăturile arheologice au dezvelit o biserică de tipul celor de curte, construită în secolul al XV-lea și lărgită în secolul al XVI-lea. Această biserică este mărturia existenței conacului unei familii importante atunci și a cărei scădere treptată din importanță s-a datorat și descendenței prin femei. Categorie că ascendența feminină a avut o însemnătate mai mare decât cea masculină, în această familie, pentru că moștenirea moșiilor importante a venit pe această linie. Genealogia ei a pornit de la descoperirea unui inel sigilar în cimitirul de la Lerești. Interesantă este pornirea de la un ascendent important a cărui descendenți au sărăcit treptat și s-au pierdut printre micii proprietari locali.

Aceste genealogii, dintre care cele realizate de mine le-am comparat cu acelea întocmite de genealogiști consacrați precum G. D. Florescu, Dan Pleșia, I. C. Filitti, și alții mai puțin cunoscuți, s-au bazat numai pe documentele publicate până acum. Cele întocmite de mine integral au fost cea a familiei din Pârâieni, din Băleni, a doamnei Neaga, a familiei lui Cristian din Stăncești și a familiei din Mihăiești. Toate ramificațiile familiare mi-au dat imaginea unei societăți care, viguroasă la începutul secolului XVI, se dizolvă la mijlocul acestuia și renaște la sfârșitul lui, dar cu alte personaje. Nu toate aceste familii trec pragul secolului. Sigur că boierii din marile familii ale secolului XVII sunt descendenții celor din veacul anterior, dar nu întotdeauna a celor mai nobile. Au rămas numai Brâncovenii care unesc familiile Craioveștilor și Goleștilor. Altele, precum Rudenii și Cornățenii au ascendența ilustră a Floreștilor și Vintileștilor, dar membrii lor nu mai sunt tot aceiași. Chiar dacă se trag din elita politică a Țării Românești nu mai sunt nobili, ei sunt aristocrați, își susțin și măresc averea funciară prin dregătoriile și comerțul pe care nu se mai sfiiesc să-l practice. E altă civilizație.

---

⁴⁰ Rezultă că Oprea din Mihăiești este văr cu Cristian din Stăncești fie prin mama acestuia Anca, fie prin tatăl lui Oprea, Tudoran.